

บทที่ 9

สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics)

สุนทรียศาสตร์ เป็นศาสตร์อีกสาขาหนึ่งของปรัชญาที่มีศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความสวย ความงาม ความไพเราะ ซึ่งจัดเป็นความงามทางศิลปะ (Philosophy of Beauty หรือ Philosophy of Art) อันเป็นธรรมชาติที่เกี่ยวกับความงามเช่นเดียวกัน ถือว่า ความงามเป็นความรู้สึกของจิตใจ จะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับธรรมชาตินิสัยส่วนบุคคล และการฝึกอบรม ดังนั้นความงามดังกล่าว อาจเป็นความงามในธรรมชาติ หรือเป็นความงามทางศิลปะ เช่น รูปปั้น แกะสลัก ภาพวาด เป็นต้น ตลอดถึงความงามทางสถาปัตยกรรมของสิ่งก่อสร้าง บทประพันธ์ เสียงดนตรี นอกจากนี้ สุนทรียศาสตร์ ยังหมายถึง

1. วิชาที่เกี่ยวข้องกับ ความรู้สึกของการรับรู้ความงาม
2. วิชาที่เกี่ยวข้องกับ หลักเกณฑ์ และคุณลักษณะของความงาม คุณค่าความงาม และ รสนิยม
3. วิชาที่ส่งเสริมให้สอบสวน และแสวงหาหลักเกณฑ์ของความงาม
4. วิชาที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ตรงของบุคคล สร้างพฤติกรรม ความพอใจ โดยไม่หวังผลตอบแทนในทางปฏิบัติ เป็นความรู้สึกพอใจเฉพาะตน สามารถเผื่อแผ่ เสนอแนะผู้อื่นให้มีความร่วมมือร่วมรู้สึกได้ด้วย
5. วิชาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา พฤติกรรมตอบสนองของมนุษย์ จากสิ่งเร้าภายนอกตามเงื่อนไขของสถานการณ์ เรื่องราวความเชื่อ และผลงานที่มนุษย์สร้าง (สุจิตรา รณริน; 95)

เพราะฉะนั้น ความงามจึงเป็นสิ่งคู่กับชีวิตประจำวัน กิจกรรมทุกอย่างของมนุษย์จะต้องมีความงามเจือปนอยู่ด้วยเสมอ เช่น เวลาเราจะซื้อของขวัญไปมอบให้กับใครในวันเกิด หรือวันแต่งงาน เรามักจะคิดถึงความงามของสิ่งนั้น พอ ๆ กับคุณค่าของมัน ดังนั้นความงามดังกล่าว จึงเป็นสิ่งคู่อยู่กับชีวิตของมนุษย์ตลอดไปและจัดแบ่งออกเป็น 2 อย่าง คือ :-

1. ความงามที่เป็นแบบธรรมชาติ (Naturel Beauty) เช่น ต้นไม้ ดอกไม้ แสงแดด ทิวทัศน์ น้ำตก ซึ่งมีอยู่ทั่วไป
2. ความงามที่มนุษย์สร้างขึ้น เรียกว่า ศิลปกรรม (Artistical Beauty) เพื่อทดแทนธรรมชาติ เนื่องจากต้องการความเพลิดเพลิน จากสิ่งที่มีอยู่โดยธรรมชาติ เช่น ภาพศิลป์ ดนตรี บทประพันธ์ วรรณกรรม เป็นต้น (สนิท ศรีสำแดง; 82)

อไควนัส กล่าวว่า สิ่งใดที่เราเรียกว่างาม จะต้องมีความสมบัติ 3 ประการ : -

1. มีบูรณภาพ ความสมบูรณ์ไม่ขาดและไม่เกิน
2. ได้สัดส่วน คือ ประกอบกันพอเหมาะเจาะ ไม่ขาดและไม่เกินและจะต้องสมส่วน
3. แจ่มใส คือ ชัดเจนไม่คลุมเครือ (สนิท ศรีสำแดง; 84)

องค์ประกอบของศิลปะ

การแสดงออกถึงความงามของศิลปะ จึงต้องมีองค์ประกอบของศิลปะ ซึ่งจะต้องประกอบด้วย

1. สื่อ (Media) ได้แก่ สิ่งที่ศิลปินนำมาใช้เพื่อถ่ายทอด การสร้างสรรค์ของตนให้ประจักษ์แก่ผู้อื่น เช่น ผ้าใบ ภูกัน และสีสำหรับงานจิตรกรรม ฆ้อง ลีว คำพูด วรรณกรรม เป็นต้น
2. เนื้อหา (Content) ได้แก่ เรื่องราวที่ศิลปินแสดงออกมาโดยใช้สื่อที่เหมาะสม เช่น เรื่องของพระอภัยมณีในกวีนิพนธ์ของสุนทรภู่ ตัวทศกัณฐ์ในภาพเขียนรามเกียรติ์ เป็นต้น
3. สุนทรียธาตุ (Aesthetical Elements) ซึ่งแสดงออกได้ใน 3 ลักษณะ : -
 - 3.1 ความงาม (Beauty)
 - 3.2 ความแปลกหูแปลกตา (Picturesequences)
 - 3.3 ความน่าทึ่ง (Sublimity)

ขอบข่ายของสุนทรียศาสตร์

ขอบข่ายของสุนทรียศาสตร์ ที่ควรศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ความงามคืออะไร มีลักษณะอย่างไร
2. ความงามมีอยู่จริงหรือไม่ หรือเป็นเพียงความรู้สึกของมนุษย์
3. ศิลปะคืออะไร
4. อะไรเป็นแรงกระตุ้น หรือจูงใจให้เกิดผลงานทางศิลปะ
5. ประเภทของศิลปะ

1. ความงามคืออะไร

เมื่อเราพูดถึงความงาม เราไม่ได้หมายถึง เฉพาะความงามในศิลปกรรมอันเป็นผลงานของมนุษย์เท่านั้น เรายังรวมถึงความงามของสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติ เช่น ทิวทัศน์ชายทะเล ท้องฟ้า ยามรุ่งอรุณ หรือดวงอาทิตย์ขณะกำลังอัสดงคดลับขอบฟ้า ในที่บางแห่ง อาจจะงาม และน่าทึ่งยิ่งนัก

ความงามจึงเป็นลักษณะของสุนทรียธาตุ คำว่า สุนทรียธาตุ หมายถึง ความงามในทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่ว่าจะ เป็นความงามทางธรรมชาติ (Natural Beauty) ความงามในศิลปกรรม (Artistical Beauty) หรือความงามในลีลาของบทกลอน ความงามในจินตนาการของบทละคร หรือความน่าทึ่งต่อคำสอนของศาสนา ซึ่งลักษณะของสุนทรียธาตุที่ประกอบด้วย ความงาม ความแปลกหูแปลกตา และความน่าทึ่ง

สุนทรียธาตุทั้ง 3 อย่างนั้นมีอยู่ในหลายลักษณะ กล่าวคือ ศิลปกรรมอย่างหนึ่ง ๆ อาจจะมีสุนทรียธาตุเพียงอย่างเดียว หรือหลายอย่างผสมกันก็ได้ เช่น ภาพจิตรกรรมอาจจะมีทั้งความงาม และความน่าทึ่งปนกันก็ได้ หรือภาพต้นไถ้อาจจะมีทั้งความงาม ความแปลกหูแปลกตา และความน่าทึ่งรวมอยู่ในภาพเดียวกันก็ได้

2. ความงามมีอยู่จริงหรือไม่

สำหรับประเด็นของปัญหาต่อมาก็คือ ความงามมีอยู่จริงหรือไม่ เป็นสิ่งที่มีอยู่จริง ๆ ในโลก หรือเป็นเพียงการที่จิตของเราเข้าไปรู้สึกชื่นชมสิ่งหนึ่งสิ่งใดเท่านั้น ปัญหาดังกล่าว มีคำตอบที่เป็นไปได้อยู่ 2 คำตอบด้วยกัน คือ :-

1. **ลัทธิอัตนัยนิยม หรือจิตวิสัย (Subjectivism)** กลุ่มนี้มีความเห็นว่า สุนทรียธาตุ หรือความงามมิได้มีอยู่จริง ๆ ในวัตถุหรือในสิ่งใด ๆ ในโลก มนุษย์เราเป็นผู้กำหนดขึ้นมาเอง ข้อความที่เกี่ยวข้องกับความงามที่ผู้พูดพูดออกมา เป็นเพียงการแสดงออกของความรู้สึกว่าชอบหรือไม่ชอบของแต่ละคนเท่านั้น ใครชอบอย่างไรก็ว่า อย่างนั้นงาม มาตรการการตัดสินสุนทรียธาตุก็ไม่มีตายตัว แล้วแต่ใครจะมีรสนิยมอย่างไร ก็กำหนดเอาอย่างนั้นเปลี่ยนแปลงได้ ขึ้นอยู่กับสถานที่ เวลา และโอกาส

การชมภาพวาด หรือประติมากรรม การฟังดนตรี การชมอาทิตย์อัสดงคต ที่เราคิดว่ามีความงาม หรือความไพเราะของทำนองเพลง เพราะว่ามันทำให้เราเกิดความชื่นชม และเป็นสุขใจ สุนทรียธาตุไม่ได้มีอยู่จริงที่วัตถุ แต่อยู่ที่ตัวเราเอง คือ เรารู้สึกเอาเองว่าน่าชื่นชม และสวยงาม ดังคำกล่าวของโปรธาгорัสในกลุ่มของโซฟีลท์ที่ว่า มนุษย์เป็นเครื่องวัดสรรพสิ่ง

นักปรัชญาสาขาสุนทรียศาสตร์ ที่จัดอยู่ในกลุ่มอัตนัยนิยม หรือจิตวิสัย เช่น

1.1 **เลโอ ตอลสตอย (Leo Tolstoi 1828-1910)** นักเขียนชาวรัสเซีย ถือว่า คุณค่าทางศิลปะหรือความงาม ไม่ว่าจะออกมาในรูปของโครงกลอน ทำนองเพลง ภาพวาดหรือรูปปั้น ขึ้นอยู่กับผลที่เกิดขึ้นต่อบุคคลที่มีประสบการณ์ต่อมัน ศิลปะ คือ การสื่อสารทางอารมณ์ หรือความรู้สึกนึกคิด ซึ่งแต่ละบุคคลมีประสบการณ์มาก่อน เมื่อบุคคลหนึ่งเล่านิทาน แต่งเพลงหรือวาดภาพ เขา

มีจุดมุ่งหมายจะถ่ายทอดอารมณ์ หรือความรู้สึกที่ตัวเองได้รับให้แก่ผู้อื่น นั่นก็หมายถึง เขากำลังสร้างผลงานทางศิลปะ

1.2 **ไอ.เอ.ริชาร์ด** (Ivor Armstrong Richards 1899...?) นักกวี และนักปรัชญาศิลปะชาวอังกฤษ เชื่อว่า สิ่งที่เราเรียกว่า ความงามก็คือ ความรู้สึกพึงพอใจ เมื่อเรากล่าวว่า วัตถุชิ้นหนึ่งมีความงาม เราหมายถึง ในสิ่งที่กำลังเพ่งพิศ หรือวินิจฉัยสิ่งนั้น แรงผลักดันบางอย่างในตัวเรา ทำให้เราอยู่ในสภาวะดุลยภาพของอารมณ์ ซึ่งทำให้เราพึงพอใจ และทำให้เราสมมติเอาว่า มีความงามอยู่ในวัตถุนั้น แต่การสมมติเช่นนั้น เป็นการถ่ายทอดความรู้สึกของเราออกมายังโลกภายนอกเท่านั้น

1.3 **ฮิวม์** (David Hume 1711-1776) นักปรัชญาประสบการณ์นิยม หรือเพนทาการนิยม (ทฤษฎีญาณวิทยา) ชาวสกอต เชื่อว่า ความงาม เป็นเพียงความรู้สึกที่เกิดขึ้นในจิตใจของมนุษย์ ซึ่งอาจเหมือนกัน หรือต่างกันในแต่ละบุคคลก็ได้ ความงามไม่ได้มีอยู่ในวัตถุภายนอก วัตถุภายนอกมีเพียงขนาด รูปร่าง และอัตราส่วนต่าง ๆ เช่น ความกลมมีแต่คุณสมบัติของมัน หากไม่พบความงามของมัน นอกจากมีผู้มาชม มีความรู้สึกทางอารมณ์เท่านั้นจึงจะเกิดความงามขึ้น

1.4 **โครเซ** (Benedetto Croce 1866-1952) ชาวอิตาลี มีความเชื่อว่า ความงามเป็นเรื่องของจิตใจของเราในการสร้างจินตภาพ (Image) ความสามารถในการสร้างจินตภาพนี้เป็นจุดเริ่มต้นของศิลปะ ถูกควบคุมโดยจินตนาการของมนุษย์เพียงอย่างเดียวเท่านั้น กล่าวคือ เป็นสิ่งที่เรารู้สึก และแสดงออกมาเท่านั้น

สรุปตามทัศนะของอรรถวิสัย ก็คือ ความงามมิได้มีอยู่จริง ๆ เป็นเพียงการสร้างจินตภาพของเรา ความงามจึงเป็นสิ่งที่มิมีในจิตของเรา และขึ้นอยู่กับตัวของเราเอง

2. **ลัทธิวัตถุวิสัย หรือปรวิสัย** (Objectivism) กลุ่มนี้มีความเห็นว่า สุนทรียธาตุมีอยู่จริงในวัตถุ หรือโลกภายนอก โดยไม่ขึ้นกับความรู้สึกของมนุษย์ มีเกณฑ์ตัดสินความงามที่ตายตัว เช่น ภาพวาดภาพหนึ่งมีความงาม งามเพราะเส้น ลวดลาย หรือสี อันเป็นลักษณะที่ปรากฏ เราจะตัดสินมันหรือไม่ มันก็จะปรากฏอยู่เช่นนั้นตลอดไป ความงามก็ยังเป็นความงามอยู่นั่นเอง

นักปรัชญาสายสุนทรียศาสตร์ ที่จัดอยู่ในกลุ่มวัตถุวิสัย ได้แก่

2.1. **พลาโต** เชื่อว่า ความงามเป็นสิ่งแท้จริง เป็นสิ่งที่มิมีอยู่จริง แต่มีอยู่ในโลกแห่งมโนคติ มิได้มีอยู่ในโลกแห่งผัสสะนี้ ความงามมีลักษณะเป็นออสสาร เป็นสิ่งนิรันดร เป็นอมตะ ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ความงามที่เราสัมผัสได้ ไม่ใช่ความงามที่สมบูรณ์ ความงามที่เห็นหรือสัมผัสได้นั้น ก็เพราะมันได้รับส่วนแห่งความงาม หรือเลียนแบบ หรือเป็นการจำลองภาพแห่งความงาม มาจากความงามในมโนคติ

2.2 **เบลล์** (Clive Bell) มีความเชื่อว่า แบบสำคัญ (Significant Form) คือ ลักษณะของสิ่งหนึ่งที่เป็นจุดหมายในตัวเอง แบบสำคัญเป็นความจริงที่มีอยู่เบื้องหลัง หรือแฝงอยู่ในผลงานทางศิลปะชิ้นหนึ่ง ๆ ความจริงหรือแบบสำคัญนี้เอง ทำให้คนเรามีความรู้สึกทางด้านสุนทรียภาพ ศิลปะจึงเป็นทางที่ทำให้เราเข้าถึงความงามได้

2.3 **เฮเกล** ถือว่า ความงามเป็นลักษณะของจิตอสังกั (สัมบูรณ์จิต) ซึ่งปรากฏตัวออกมาเป็นความงามทางสิ่งที่สัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัสบางส่วน ความงามที่ปรากฏในศิลปะจัดเป็นสิ่งที่อยู่จริงขั้นสูง มิใช่ความลุ่มลึกลับคล้ายคลึง ผู้ใดได้ฝึกสมรรถภาพทางจิตให้สุขุม ก็จะสามารถล่วงรู้ความงามของจิตได้

3. ศิลปะคืออะไร

เนื่องด้วยสุนทรียศาสตร์ เป็นศาสตร์ว่าด้วย ความสวย ความงาม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการกล่าวถึง ความงามของศิลปะด้วย เพราะศิลปะย่อมแสดงออก ซึ่งความงามในด้านต่าง ๆ ทั้งที่เป็นความงามตามธรรมชาติ หรือความงามที่ศิลปินสร้างขึ้นมาเป็นศิลปกรรม ในการสร้างศิลปกรรมของศิลปิน ศิลปินก็ต้องจัดสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความงาม

ศิลปะ คือ อะไร เป็นอีกคำถามหนึ่งที่นิยามได้ยากมาก แต่ละคำนิยาม จะเน้นด้านใดด้านหนึ่งที่ผู้นิยามเห็นว่า สำคัญที่สุด หรือขึ้นอยู่กับความเข้าใจ หรือความคิดเห็นของนักปรัชญา หรือศิลปิน

เมื่อพูดถึงคำนิยามของศิลปะแล้ว โดยภาพรวมแล้วดูเหมือนว่า งานศิลปะเป็นงานสร้างสรรค์ มิใช่มีมาเอง หรือเป็นไปเองสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติมีอยู่มากมายทั้งงดงาม แปลกหู แปลกตา และน่าทึ่ง ถ้าถือว่ามีผู้สร้างสรรค์สิ่งเหล่านี้ขึ้นมา ก็นับได้ว่าเป็นศิลปกรรม แต่ถ้าถือว่ามีมาเอง ไม่มีผู้ใดสร้างก็ไม่นับว่าเป็นศิลปกรรม ถึงอย่างไรก็ตาม ก็ได้มีนักปรัชญา และผู้รู้ทั้งหลายได้ให้คำจำกัดความหรือ อธิบายต่อศิลปะไว้ต่าง ๆ กัน เช่น

1. **เลโอ ตอลสตอย** อธิบายว่า ศิลปะ คือ การถ่ายทอดความรู้สึกของมนุษย์ การสื่อสารอารมณ์ที่เกิดขึ้นกับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ให้คนอื่น ๆ ที่มีอารมณ์อย่างเดียวกันได้รับทราบ โดยการใช้ เส้น สี เสียง การเคลื่อนไหว คำพูดซึ่งมีอารมณ์เพียงใด ศิลปะก็ยิ่งดีเพียงนั้น

2. **โครเซ** อธิบายว่า ศิลปะ คือ การแสดงออกให้เห็นถึงการเข้าใจที่ลึกซึ้งภายใน ซึ่งจะบรรยายให้รู้ด้วยวิธีอื่นไม่ได้ นอกจากการสร้างงานศิลปะ

3. **อริสโตเติล** อธิบายว่า ศิลปะ คือ การเลียนแบบความแท้จริง ซึ่งเป็นกระจกเงาสท้อนธรรมชาติ ศิลปะไม่ใช่การถ่ายแบบรูปร่างภายนอกวัตถุ แต่เป็นการถ่ายแบบเนื้อแท้ภายใน การเลียนแบบในศิลปะไม่ใช่การถ่ายแบบที่เหมือนจริงนัก เพราะการสร้างสรรคศิลปะเกิดจาก

ความต้องการจะแสดงอารมณ์ศิลปะชั้นสูง สามารถสนองความต้องการได้ทั้งวุฒิปัญญา และความรู้สึกที่ดีของศิลปะ เป็นการระบายอารมณ์ เพราะอารมณ์ที่เก็บกดไว้จากความกดดันทางสังคม มีออกได้ด้วยศิลปะอันเป็นวิธีที่ไม่มีอันตราย

4. สเปนเซอร์ กล่าวว่า ศิลปะ คือ การแสดงพลังส่วนเกินออกมาเช่นเดียวกับการเล่น ศิลปะเป็นการแสดงออกของอำนาจ และเสรีภาพตามธรรมชาติของมนุษย์ โดยไม่ได้คิดถึงผลได้ รสนิยมทางสุนทรียศาสตร์ ก่อให้เกิดระเบียบทางจินตนาการ

5. พาร์เคอร์ กล่าวว่า ศิลปะเป็นการระบายตามปรารถนาในจิตของศิลปินออกมา

6. ศิลป์ พีระศรี กล่าวว่า ศิลปะ คือ ความงามอันเป็นความเป็นความพากเพียรของมนุษย์ ซึ่งนอกจากจะใช้ความพยายามด้วยมือ และความคิดแล้ว ยังต้องการพวยพุ่งพุทธิปัญญาออกมาด้วย

จากคำอธิบายของสุนทรียศาสตร์ของศิลปะดังกล่าว ทำให้เข้าใจว่า งานศิลปะเป็นงานสร้างสรรค์ของศิลปิน แต่ถึงอย่างไรก็ตามงานศิลปะเหล่านี้ ก็มีวัตถุประสงค์หลัก ๆ คือ :-

1. จุดมุ่งหมาย
2. มีความงามที่ผู้พบเห็นเกิดความสะเทือนใจ
3. มีความริเริ่มสร้างสรรค์ เฉพาะแบบของศิลปิน

แหล่งของศิลปะที่เป็นบ่อเกิด และเป็นที่มาของการนิยามของศิลปะ มีอยู่ 3 แหล่ง คือ :-

1. นิยามตามการรับรู้จากแหล่งธรรมชาติ เช่น

- ก. ศิลปะ คือ การเลียนแบบธรรมชาติ
- ข. ศิลปะ คือ การถ่ายทอดโลกภายนอกเป็นรูปแบบที่มองเห็น
- ค. ศิลปะ คือ การสร้างสรรค์ความงามจากธรรมชาติ

2. นิยามตามการรับรู้จากแหล่งสังคม คือ

ก. ศิลปะ คือ สื่อกลางของสังคมในรูปแบบภาษาที่ใช้เส้น รูปทรง สี สัญลักษณ์ และส่วนประกอบของศิลปะ

ข. ศิลปะ คือ การประดิษฐ์ตกแต่งให้งดงาม เพื่อเสริมสร้าง และยกย่องผู้มีอำนาจ ผู้นำทางศาสนา และสร้างภาพลวงตามความเชื่อของสังคม

ค. ศิลปะ คือ การเร่งเร้าให้สังคมตระหนักในความเปลี่ยนแปลง สิทธิเสรีภาพ ภัยพิบัติ ความยุติธรรม จะเป็นรูปแบบในทางบวก หรือในทางลบก็ตาม เพื่อให้ผู้ชมผู้ดูคิด

ง. ศิลปะ คือ เอกลักษณ์อันแสดงความก้าวหน้า หรือความเสื่อมของสังคม

3. นิยามตามการรับรู้จากแหล่งบุคคล เช่น

- ก. ศิลปะ คือ การแสดงออกของศิลปินผู้ยิ่งใหญ่ที่มีบทบาทในสังคม
- ข. ศิลปะ คือ การแสดงออกเป็นรูปแบบมองเห็นได้ตามความต้องการของผู้สร้าง
- ค. ศิลปะ คือ การสร้างความงามประจำยุค
- ง. ศิลปะ คือ การแสดงออกอย่างเสรี
- จ. ศิลปะ คือ รูปแบบที่มีนัยสำคัญ

4. อะไรเป็นแรงกระตุ้น หรือจูงใจให้เกิดผลงานทางศิลปะ

อะไรเป็นสาเหตุก่อให้เกิดแรงกระตุ้น หรือสิ่งจูงใจที่ทำให้มนุษย์สร้าง และผลิตผลงานทางศิลปะที่มีความงามออกมา เช่น สาเหตุที่ทำให้คนคิดแต่งบทและทำนองเพลง เขียนร้อยกรอง วาดรูปหรือแกะสลัก ทักษะ และการใช้ความคิดเพื่อทำการผลิต เราเรียกสิ่งนี้ว่า งานศิลปะ (Art) และถ้าผลิตเครื่องอุปโภคบริโภค เช่น เครื่องเหล็ก รองเท้า ทอผ้า เป็นปัจจัยต่อการดำรงชีวิต เรียกว่า อุตศิลป์ (Useful Art) แต่ถ้าผลิตสิ่งสวยงาม เช่น จิตรกรรม บทกวี ก็เรียกว่า วิจิตรศิลป์ (The fine Art)

คำตอบต่อปัญหาดังกล่าว เช่น

1. ความต้องการเพื่อแสดงออก มนุษย์มุ่งผลิตเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ขึ้นมา เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิต หรืองานด้านวิจิตร เกิดจากได้สัมผัสรับรู้ หรือเกิดจากความรู้สึกถึงความงามบางอย่างที่ตนรู้ในใจนั้นออกมาภายนอก ให้เป็นสิ่งที่เห็นได้ หรือจับต้องได้
2. การรับรู้ทางสังคม การที่ศิลปินสร้างผลงานออกมามีใช้เพียงแสดงความรู้ของตนออกมาเท่านั้น แต่ยังต้องการให้ผู้อื่นในสังคมเกิดความรู้สึกร่วมด้วย
3. การคลายความเครียดทางอารมณ์ ศิลปินผู้มีความรู้สึกเกี่ยวกับความงามบางอย่าง จะอยู่เฉยไม่ได้ เพราะจะเกิดความเครียดทางอารมณ์ ต่อเมื่อได้สร้างผลงานที่มีความหมายที่ตัวเองรู้สึกพึงพอใจ หรือเป็นสุขใจ ทำให้คลายความเครียดลงได้
4. การเล่น ศิลปินบางคนสร้างผลงานขึ้นมาในลักษณะเหมือนการเล่นของเด็ก เด็กเล่นเพราะอยากเล่น มิได้มีจุดมุ่งหมายใด ๆ ในการดำรงชีวิต มันเป็นส่วนหนึ่งที่ต้องการแสดงออกทางศิลปะ
5. การเกิดขึ้นของมโนภาพ ศิลปินมักจะมีพลังในการสร้างมโนภาพใหม่ขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้นศิลปินจึงพยายามสร้างผลงานตามที่มีมโนภาพนั้น ๆ

5. ประเภทของศิลปะ

งานศิลปะที่สนองความต้องการของมนุษย์ แบ่งออกได้ 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ วิจิตรศิลป์ และประยุกต์ศิลป์

1. วิจิตรศิลป์ (Fine Art)

วิจิตรศิลป์เดิมเรียกว่า ประณีตศิลป์ ซึ่งเป็นศิลปะแห่งความงามอันวิจิตรพิศดารที่สร้างสรรค์ขึ้นมาด้วยจิตใจ และทำให้ตรึงตราตรึงใจแก่ผู้พบเห็น วิจิตรศิลป์จึงเป็นศิลปะบริสุทธิ์ที่สร้างขึ้นมาจากสติปัญญา มุ่งความสวยงาม ความไพเราะเป็นอันดับแรก และมุ่งผลประโยชน์ใช้สอยเป็นอันดับรอง วิจิตรศิลป์ แบ่งออกเป็น 3 สาขา คือ

1. **ทัศนศิลป์ (Visual Art)** เป็นศิลปะที่คนเราสามารถรับรู้ถึงความงามได้โดยการดูหรือการเห็น (จักขุสัมผัส) มี 4 ประเภท

1.1 จิตรกรรม (Painting) คือ การเขียนภาพ และการระบายสีภาพนั้นด้วยสีหลาย ๆ สี และในลักษณะต่างกัน

1.2 ประติมากรรม (Sculpture) คือ ศิลปะที่เกิดจากการปั้นหรือแกะสลัก หล่อ ทับ ตี เคาะ ประติมากรรมวิธีอื่น ๆ อีก อันแสดงออกที่มีลักษณะ 3 มิติ

1.3 สถาปัตยกรรม (Architecture) คือ การออกแบบ และก่อสร้างต่าง ๆ เช่น อาคาร โบสถ์ วิหาร เจดีย์ เป็นต้น

1.4 ภาพพิมพ์ (Graphic Art หรือ Prints) คือ การใช้แบบพิมพ์เดียวกัน เกิดเป็นภาพได้จำนวนหลายรูป อาจพิมพ์ด้วยมือ หรือเครื่องจักรก็ได้ อันได้แก่ การกด การประทับจากต้นแบบหรือแม่พิมพ์เพื่อให้เกิดภาพ

2. **โสตศิลป์ (Audio Art)** คือ ศิลปะที่มนุษย์สามารถรับรู้ความงามได้โดยการฟังหรือการได้ยิน (โสตสัมผัส) แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ :-

2.1 วรรณกรรม (Literature) คือ บทประพันธ์ทั้งที่เป็นร้อยกรอง และร้อยแก้ว ใช้ถ้อยคำคล้องจองกัน หรือผูกเป็นเรื่องราวในลักษณะต่าง ๆ เป็นศิลปะของการใช้ภาษา

2.2 ดนตรี (Music) คือ การทำให้เกิดเสียงสูงต่ำ และมีจังหวะ เครื่องมือในการทำเสียงหรือเครื่องดนตรีก็มีหลายลักษณะ และทำให้เกิดเสียงที่แตกต่างกันออกไปตามชนิด และประเภทของเครื่องดนตรี

3. **โสตทัศนศิลป์ (Audio-Visual Art)** หรือจะเรียกชื่อว่า ศิลปะการแสดง (Performing Art) ก็ได้ เป็นศิลปะการแสดงที่มีทั้งวิจิตรศิลป์ (ทัศนศิลป์ คือ การดู) และโสตศิลป์

(การฟัง) เพื่อให้เกิดการเคลื่อนไหวตามจังหวะ และทำนองไปพร้อมกัน ได้แก่ การละคร การฟ้อนรำ การเต้นรำ ภาพยนตร์ เป็นต้น

2. ประยุกต์ศิลป์ (Applied Art)

ประยุกต์ศิลป์ คือ ศิลปะที่มุ่งประโยชน์ทางการใช้สอยเป็นอันดับแรก แล้วจึงนำเอาความงามทางด้านศิลปะเข้าช่วยตกแต่งให้งานที่ใช้สอยนั้นมีความสวยงาม เป็นสิ่งที่น่าดูน่าชมมากยิ่งขึ้น โดยคำนึงถึงความต้องการของสังคม และผู้บริโภค ประยุกต์ศิลป์ แบ่งออกได้ 5 ประเภท ได้แก่

2.1 มัณฑนศิลป์ (Decorative Art) คือ งานศิลปะตกแต่งอาคารสถานที่ ออกแบบเครื่องเรือน การกำหนดสี เช่น จัดตู้โชว์สินค้า จัดสวน เป็นต้น

2.2 ศิลปะหัตถกรรม (Art Crafts) คือ ศิลปะที่ทำด้วยมือ เช่น ภูมิปัญญา การปั้นหม้อหรือไห หรือจักรสาน

2.3 อุตสาหกรรมศิลป์ (Industrials Art) เป็นงานศิลปะที่เกี่ยวข้องกับ เครื่องปั้นดินเผา งานประดิษฐ์ด้วยผ้า งานโลหะ

2.4 พาณิชศิลป์ (Commercial Art) เป็นศิลปะการโฆษณา การถ่ายภาพโฆษณา การจัดห้องแสดงสินค้า

2.5 ศาสนศิลป์ (Religious Art) คือ ศิลปะที่สร้างขึ้นเพื่อศาสนาหรือความเชื่อ เช่น การสร้างพระพุทธรูป เทวรูปหรือรูปเคารพต่าง ๆ ตามความเชื่อศาสนาของตน

ปัญหาทางสุนทรียศาสตร์ก็เช่นเดียวกันกับปัญหาในปรัชญาสาขาอื่น ๆ นั่นก็คือ ยังหาคำตอบที่แน่นอนไม่ได้ ทั้งนี้เพราะนักปรัชญาแต่ละกลุ่ม แต่ละลัทธิต่างก็เสนอคำตอบอันประกอบด้วยเหตุผล อันเป็นคำตอบที่น่าเป็นไปได้ ทำให้ยากแก่การตัดสิน จึงคงความเป็นปัญหาปรัชญาอยู่ต่อไป
